

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

De testium mulitplicatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

sunt: quod non spectat ad hoc institutum, ne quis pro-
sus improbabilem esse credat hanc Eimerici sententiam
Alchimis plurimum refert intelligere a quibus. Alchimia
exercetur: nam si a principibus tractetur, & opu-
lentiis, ac pecuniosis diuitibus, hac fortassis suspicio-
ne, quam ei hoc loco tribuit Eimericus, vacabit: si
autem a pauperibus, vel mediocriter diuitibus usurpetur,
quoniam aurum & argentum maiori ex parte
(ut praecitato loco dixit Caietanus) vertitur in fu-
mum, & illi propterea ad inopiam rediguntur, ad
duo solent se incommoda convertere, aut ad daemones
innocuos, ob rationem qua hic auctor commemo-
rat, aut ad falsam & adulterinam monetam eudeda.

Video huius artis professores acerbius fere in me
propter hoc iudicium inuehendos, at non ego hec lo-
quor, sed viri gravissimi & doctissimi. & quidquid
ipsi dixerint, at certe non poterunt optime satisfacere
extrauaganti Ioannis xxij. incipienti: Spodet
quas non exhibent diuitias pauperes Alchimiste,
refertur inter extrauagantes communes tit. de crimi-
nalis falsi, per quam summus Pontifex gravissimas
penas illis imponit, qui alchimicum aurum, vel ar-
gentum, aut monetam ex illis confectam tanquam
vera vendunt, dant in solutum, aut similia: nam haec
transformationes sophisticae sunt, non verae, ut opti-
me scribit ibi Romanus Pontifex. hinc illud vere
etiam dictum.

Ars suspecta probis, ars ipsa inuisaq; multis,
Inuisos etiam cultores efficit artis.
Mendaces, addo, multi manifeste videntur.
Qui se ipsos, aliosq; simul frustrantur in artes;
Dum rerum vertere species tentant.

De ijs quae processus fidei prorogare &
retardare possunt.

Considerandum ultra occurrit, quod quan-
doq; sunt, quae processum fidei pro-
rogat & dilatant, scilicet: Testium
multiplicatio: Defensionum con-
cessio: Inquisitoris recusatio: Delati appellatio:
Et eiusdem delati fuga, seu elogatio. Quodlibet
horum quinque, processum, iudicium, & senten-
tiam, prorogant & dilatant: propter quod qualiter
obuietur, est aliquantulum restringendum.

De Testium multiplicatione.

PRIMUM quod prorogat & dilatat Inquisi-
toris processum, iudicium, & sententiam est testium
multiplicatio; & haec quandoque est necessaria,
quandoque est superflua. Quando enim delatus
de heresi est conuictus tribus, quatuor, vel quin-
que legitimis testibus, vel non conuictus, sed ipse
confitetur crimen totaliter in substantia, & ef-
fectu, prout est delatus; tunc quia deprehenditur
in confessione propria, & non est locus defensionum,
procedere ad vltiores examinandos &
multiplicandos non est necessarium, sed superfluum
sed tunc est ad penitentiam, vel sententiam procedendum
cum bono consilio peritorum. Quando vero
delatus non est legitime conuictus: vel si est

conuictus, paucis testibus est conuictus; utpote
duobus, tribus, quatuor, vel quinque testibus, &
stat in sua negatiua in parte, vel in toto, & presu-
mitur plus de pertinacia eius, & malitia, quam de
obedientia & penitentia; licet de iure sufficienter,
tam ut fortius conuincatur, & veritas melius dete-
gatur, & quia facilius est repellere a testimonio
tres, vel quatuor, quam decem, vel quindecim, vel
viginti; tunc ad conuincendum eius malitiam, ad
examinandum etiam plures testes fidei zelato-
res, est cum magna industria procedendum.

COMMENT. XXVII.

Dixerat paulo antea Eimericus iudicem in hac
causa esse velut medicum, qui quemadmodum
non omnibus morbis eandem adhibet medicinam; ita
nec in singulis reis eandem debet iudex tenere in-
terrogandi modum: quibus nunc addo, quod sicut pru-
dentis medici opus est, propinatis, si necesse fuerit
mendicantis, praecauere, ne morbi humanum cor-
pus inuadant, aut morbi fiant diuturniores; ita sa-
pientis iudicis est, ea amouere & longe lateque repe-
lere, quae vel iudicium impediunt, vel litem facere
possunt propemodum immortalem: quod est omni-
no euitandum. l. properandum. C. de iudic. nam quod
medicamenta morbis, idem exhibent iura negotijs.
auth. haec constitutio inuolat. §. ceterum. & ibi gl.
i. extra de iuramen. calum. & glo. in proamio de
cretal. verbo, noua litiga. & propterea in sequenti
disputatione Eimericus haec impedimenta commemo-
rat, necessariaeque remedia adhibet.

a Quando enim delatus de heresi est conti-
ctus tribus, quatuor vel quinque testibus. Hoc
loco sentire videtur Eimericus per duos testes in
crimine heresis non posse quemquam legitime con-
demnari, & plane multis antiquis Doctoribus ita
olim visum est, dicentibus duram videri hominem
bonae opinionis & fame per duorum testimonium de
tanto crimine condemnare, ut dixi infra super q. 71.
ubi ex professo hac questionem disputavi: interim
videto Ioannem And. in c. excommunicamus, r. §.
ad hunc, de haeret. rel. ab Eimerico supra pa. 2.

b Vel non conuictus, sed ipse confitetur crimine
totaliter, &c. tunc quia deprehenditur confessione
propria, & non est locus defensionibus, &c. Et
ratio est, quoniam inter omnia probatorum genera
reorum confessio obtinet primum locum. de quo vi-
de quae dico statim in commentario sequenti.

c Vel si est conuictus, paucis testibus est con-
uictus, utpote duobus, tribus, quatuor, vel
quinque testibus, &c. Hic locus videtur superiori
periodo omnino repugnare: nam cum antea di-
xisset tres, vel plures testes sufficere ad conuincen-
dum aliquem; nunc eosdem paucos esse dicit. qua-
re putabam quandoque ita legendum: paucis te-
stibus, est conuictus, utpote duobus, & stat in
sua negatiua, &c. & illa verba, tribus, quatuor,
vel quinque testibus, imprudenter credebam fuisse
hic reposita a scriptore imperito ex superiori
periodo. ceterum quoniam omnes codices conuenie-
bant, non sum ausus quidquam immutare. cogi-
tabam si posset haec contrarietas ita conciliari:
propre-

Num. 116.

Iudex amo-
ueat impedi-
menta, quae
negotium pro-
trahant.

Quot testi-
bus conuincē-
dus reus in
hoc crimine.

Locus obsc-
rus adnota-
tus.

propterea in priori casu tres, quatuor, vel quinque dixit sufficere, quoniam præter testes, accesserat reorum confessio, hic vero idem non videntur sufficere, quia in sua negatiua perseverat. Sed hoc non videtur verum, tum quia in priori casu per disunctionem loquitur, & solam confessionem sufficere indicat: tum quia siue confiteatur reus, siue neget, per tres legitimos testes (vt cum Eymérico nunc loquar) potest condemnari.

Verum his nõ obstantibus sequentia apertissime indicant, ideo auctore nõ dicere quatuor, vel quinque non sufficere, quia reus stat in negatiua, & propterea videntur pauci: quare vt fortius conuincatur, & penitus confundatur, ita ut negare non valeat, tutius est plures testes examinare. Et hæc proculdubio fuit mens & insitutio EymERICI hoc loco. Sed tamen ut dicam infra super q. 71. etiam hoc casu sufficiunt duo, qui sunt omni exceptione maiores. hæc tamen postulat auctor, ut securius procedatur cū reus est negatiuus, tunc enim nec facile nec precipitanter est ad cõdemnationem procedendum.

De defensionibus reorum :

SECVNDVM quod prorogat, & dilatat Inquisitoris iudicium, sententiam, & processum, est defensionum concessio: & hæc interdum est superflua, interdum necessaria. Quando enim delatus, siue sit testibus conuictus, siue non, confitetur crimen, de quo delatus existit, & prout testes deponunt, tunc cõcedere sibi defensiones ad dicendum contra testes superfluum est: quia magis statim tunc suo dicto, & eius propria confessione, quam testium depositione. Quando vero crimen diffidetur, & sunt testes contra eum, & petit defensiones sibi concedi, siue præsumatur de delati innocentia, siue de eius pertinacia, impenitentia, & malitia, ad se defendendum admittendus est, ac defensiones iuris sunt ei concedendæ, & nullatenus denegandæ. Et sic conceduntur sibi aduocatus, probus tamen, & de legalitate non suspectus, vir vtriusque iuris peritus, & fidei zelator: & procurator a pariforma, ac processus totius copia, si pressis tamen testium, & deponentium, ac accusantium nominibus, vbi Inquisitor in conscientia sua videat eisdem graue periculum imminere, si ipsorum nomina prodarentur propter potentiam delatorum. Vbi autem non videatur tale periculum imminere, si ipsorum nomina prodarentur propter potentiam delatorum, sunt huiusmodi nomina delato in prædicta copia exprimenda, iuxta c. Statuta. de hæret. li. 6.

De aduocato
& procuratore
re reus concedendo.

vide fol. 629

Intelligas hic potentiam delatorum nõ tantum potentiam generis, sed & potentiam pecuniæ, vel malitiæ. Grauius enim periculum immineret testibus, si eorum nomina prodarentur delato homini non generoso, sed alias malitioso, & facile gis, & peruersis hominibus associato, qui nihil habet perdere, quam homini potenti genere, vel militi, diuiti, seu mercatori locupleti, qui habet quod perdat, & nõ vult seipsum perdere: & hæc experientia docet Inquisitores quotidie euidenter.

A Quare quando conceduntur testium nomina publicari, multum est delati conditio attendenda, an scilicet sit malitiosus, vel simplex, pauper, vel diues, habens societatem hominum peruerforum, vel proborum, & similia.

Nec putet delatus de hæresi testes a iudicio in causa fidei faciliter repellendos: nam a ferendo testimonio in causa eadem nõ repellit legitime quemquam, nisi sola inimicitia capitalis. Nã in fauorem fidei, infames, conscij criminis ac particeps, nec non & excommunicati, & quibuscūque alijs criminibus irretiti, in defectum præter aliarum probationum, ad testificandum in causa fidei admittuntur, iuxta c. in fidei fauorem, de hæret. li. 6. Immo etiam & periuri, iuxta cap. Accusatus. §. licet periuri. de hæret. li. 6.

C Repellit igitur sola inimicitia, non quæcunque, sed capitalis: vt pote, vel quia mors inter eos est de facto illata, vel fuit intentata, seu ea quæ sunt ad mortem inductiua atque via, vel vulnere grauius, & lethalia sunt secuta, & similia (vt videbitur infra) quæ animi peruersitatem, & malignitatem pergentis contra passum indicat manifeste; propter quod præsumitur, quod sicut intentaui contra istum mortem corporalem per illi modum, scilicet vulnerando, intenteret & per istum scilicet erimen hæresis imponendo; & sicut voluit ei auferre vitam, vellet auferre & famam: quare tales inimici capitales a testimonio legitime repelluntur.

Alia autem inimicitia, præsertim graues, etiam non repellunt totaliter, tamquam dictum eorum debilitant aequaliter, vt non sit plena fides eorum in attestationibus adhibenda: sed cum alijs admaniculis, & aliorum testium dictis, possunt plenam facere probationem. Sane quando ipsi delato deponentium, seu testificantium nomina publicantur, & ille allegat contra eos causas inimicitia capitalis, producendo ad hoc testes, in illo casu, an dicti deponentes & testificantes probentur legitime inimici capitales, & per consequens a testificando merito repellendi necne, satis ex meritis processus potest patere Inquisitori, iudici in hoc casu, & procedere dicecælanus & ipse ad sententiam sicco pede. Sed quando delato, deponentium, seu testificantium nomina supprimuntur, nec ipse potest se ab eis defendere in specie, sed solum in genere palpitando, cum non valeat diuinare: in isto casu multum interest Inquisitoris, vt modum congruum teneat, per quem eidem innocens, an dicti deponentes & testes sint ipsius delati inimici capitales, nec ne, vt sine vilo errore dicecælanus & Inquisitor possint ad sententiam procedere, vt insones nõ cõdenent, nec reos iustitiet. sed tam istis, quã illis iustitiam administrent.

COMMENT. XXVIII.

a Q Vando enim delatus, & cert. confitetur crimen, & cert. tunc concedere sibi defensiones, &c. superfluum est. Erenim qui confitetur crimen, protinus obijcit illud Luca cap. 19. Ex ore tuo te iudico. nec vlla clarior, aut eff-